Finnish Information Security Cluster (FISC) – Kyberala ry

Lausunto

13.08.2026

Asia: VN/10644/2024-PLM-71

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Teknologiateollisuus, sekä Kyberala kiittävät mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta, joka koskee sotilastiedustelusta annetun lain muuttamista (yhteinen lausunto). Teknologiateollisuus ry edustaa yrityksiä, jotka vastaavat puolesta Suomen viennistä, tutkimus- ja kehitysinvestoinneista ja työllistävät suoraan ja välillisesti neljäsosan suomalaisista. Kyberala ry on Teknologiateollisuus ry:n toimialayhdistys ja edustaa Suomessa toimivaa kyberturvallisuusalaa. Viittaamme lausunnossamme myös Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n lausuntoon.

Tiivistelmä

Korostamme, että tiedustelutoimivaltuuksien laajentamisen tulee perustua perusoikeuksien kannalta tarkkarajaiseen, oikeasuhtaiseen ja ennakoitavaan sääntelyyn. Tässä lausunnossa huomio kohdistetaan erityisesti digitaaliseen toimintaympäristöön sekä esityksen vaikutuksiin kyberturvallisuuteen, elinkeinotoiminnan edellytyksiin ja luottamukseen suomalaista yhteiskuntaa kohtaan. Erityisesti tarkastelemme ehdotusta, jonka mukaan laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen ja poisottaminen olisi mahdollista pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa (sotilastiedustelulain 42 §:n uusi 4 momentti).

Yhteenvetona toteamme, että:

- Esityksen eteneminen on sidottava perustuslain 10 §:n muutoksen (HE 50/2026 vp) lopulliseen sisältöön: vaikutukset on arvioitava uudelleen perustuslakivaliokunnan mietinnön jälkeen ja järjestettävä täydentävä lausuntokierros.

- Uudet ilmoitus- ja pöytäkirjaamisvelvollisuudet (108 ja 112 §) vahvistavat laillisuusvalvonnan edellytyksiä.

- Ohjelmiston asentamisen erityisluonne on tunnustettava: pääsy ei rajaudu asuntoon vaan laitteen kautta siihen kytkeytyviin järjestelmiin. Tuomioistuimen lupa vaaditaan aina – myös kiiretilanteissa – ja lupa on yksilöitävä laite- tai järjestelmäkohtaisesti.

- Sivullisten, liikesalaisuuksien ja yritysten tietojärjestelmien suoja on arvioitava nimenomaisesti (ml. etätyön merkitys), ja vaikutustenarviointia on täydennettävä yritysvaikutusten osalta.

Käsittelyn ajoitus: esitys on riippuvainen perustuslain 10 §:n muutoksesta

Esitys on laadittu sen varaan, että eduskunnassa vireillä oleva hallituksen esitys perustuslain 10 §:n muuttamisesta (HE 50/2026 vp) hyväksytään. Perustuslakivaliokunta ei ole vielä antanut esityksestä mietintöään. Valiokunnan tulevat linjaukset, tulkinnat ja rajaukset määrittävät pitkälti sen liikkumavaran, jonka puitteissa kotirauhan suojaan ulottuvista tiedustelutoimivaltuuksista voidaan tavallisella lailla säätää. Niin kauan kuin perustuslain muutoksen lopullinen sisältö on avoin, lausunnonantajien mahdollisuudet arvioida ehdotetun sääntelyn oikeasuhtaisuutta ja hyväksyttävyyttä jäävät puutteellisiksi. Yhdymme tältä osin Elinkeinoelämän keskusliiton lausunnossaan esittämiin huomioihin sekä oikeusministeriön ja eduskunnan oikeusasiamiehen esittämiin täsmentämis- ja korjaustarpeisiin.

Esitysluonnoksessa ei myöskään tulisi lähteä siitä, että perustuslain 10 §:n muutos yleisesti mahdollistaisi pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvien tiedustelutoimivaltuuksien säätämisen. Kunkin tiedustelumenetelmän oikeasuhtaisuus, käytön edellytykset ja oikeusturvamenettelyt on arvioitava erikseen ja menetelmäkohtaisesti; voimassa olevien rajoitusten kumoaminen ei yksinään riitä perusteluksi. Kyse olisi lisäksi ensimmäisestä kerrasta, kun kotirauhan suojan ydinalueeseen puututtaisiin systemaattisesti tiedustelutoiminnassa, ja tätä periaatteellista rajanylitystä tulisi arvioida erikseen. Samanaikaisesti vireillä olevien hankkeiden (sotilastiedustelulain ja poliisilain 5 a luvun muutokset sekä rikostiedustelua koskeva sääntely) yhteisvaikutus kotirauhan suojaan tulisi arvioida myös kokonaisuutena.

Kiinnitämme lisäksi huomiota siihen, että esitysluonnoksen voimaantuloa ja säätämisjärjestystä koskevissa jaksoissa viitataan perustuslain muuttamista koskevana esityksenä virheellisesti esitykseen HE 60/2026 vp, joka koskee Venäjän kanssa tehdyn tuloverosopimuksen soveltamisen keskeyttämistä. Oikea viittaus on HE 50/2026 vp, ja virheelliset viittaukset on tarpeen korjata jatkovalmistelussa.

Johtopäätös: Esityksen vaikutukset tulisi arvioida uudelleen, kun perustuslain 10 §:n muutoksen lopullinen sisältö ja perustuslakivaliokunnan mietintö ovat tiedossa, ja lakiesityksestä on tämän jälkeen järjestettävä täydentävä lausuntokierros.

Toteutusmalli: toimivaltuuksien harkittu rajaus

Kannatamme sitä, ettei esityksessä ole valittu laajinta toteuttamisvaihtoehtoa. Oikeasuhtaisuuden kannalta myönteisiä ratkaisuja ovat erityisesti tarkkailun, suunnitelmallisen tarkkailun ja teknisen katselun kohdistamiskieltojen säilyttäminen kotirauhan ydinalueen suojaamiseksi, teknisen kuuntelun ja paikkatiedustelun korotetut erityisedellytykset pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa, mukaan lukien viimesijaisuus (26 §:n uusi 3 momentti ja 54 §:n uusi 2 momentti), tuomioistuimen etukäteislupa (27, 42 ja 55 §) sekä tiedusteluvalvontavaltuutetun asemaa vahvistavat ilmoitus- ja pöytäkirjaamisvelvollisuudet (108 ja 112 §). Toteamme kuitenkin, että toimivaltuussääntelyn johdonmukaisuuden kannalta lähtökohtana on pidettävä, että mitä aikaisempaan ajankohtaan siirrytään pakkokeinolain mukaisesta rikoksen selvittämisestä ja konkreettisesta rikosepäilystä, sitä korkeampia käyttöedellytysten ja kattavampia oikeussuojakeinojen tulee olla.

Johtopäätös: Toimivaltuuksien rajattu, menetelmäkohtainen malli ja siihen kytketyt oikeusturvatakeet tulee säilyttää jatkovalmistelussa vähintään ehdotetussa laajuudessa, eikä käyttöalaa tule laajentaa ilman uutta perusoikeusarviota.

Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen ja poisottaminen (42 §): toimivaltuuden tosiasiallinen luonne tunnustettava

Esityksen kyberturvallisuuden kannalta merkittävin kohta on 42 §:ään lisättävä uusi 4 momentti, jonka mukaan tuomioistuin päättäisi laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamisesta ja poisottamisesta, kun toimenpide tehdään pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa. Voimassa oleva 42 § oikeuttaa samalla menemään salaa kohteisiin ja tietojärjestelmään sekä kiertämään, purkamaan tai muulla vastaavalla tavalla tilapäisesti ohittamaan kohteen tai tietojärjestelmän suojauksen tai haittaamaan sitä.

Korostamme, että ohjelmiston salainen asentaminen päätelaitteeseen on luonteeltaan eri asia kuin fyysisen laitteen sijoittaminen tilaan. Kyse on tosiasiallisesti laitteeseen tunkeutumisesta, jonka vaikutus ei rajaudu asuntoon tai muuhun vastaavaan tilaan: pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa sijaitseva päätelaite kytkeytyy pilvipalveluihin, viestintäpalveluihin ja usein myös työnantajan tietojärjestelmiin. Tilaan perustuva rajaus, johon esityksen perusoikeusarvio nojaa, kuvaa siten vain osaa toimivaltuuden tosiasiallisesta ulottuvuudesta ja edellyttää aiemman hallituksen esityksen tuntemista nyt esitetyn muutoksen arvioimiseksi. Esityksessä tulisi arvioida nykyistä täsmällisemmin, mihin tietoihin ja järjestelmiin asennettavalla ohjelmistolla voidaan päästä käsiksi ja miten pääsy rajataan luvan mukaiseen tiedustelumenetelmään.

Yhdymme myös arvioon, jonka mukaan paikkatiedustelun laajentaminen pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan lähenee tosiasiallisesti salaista kotietsintää ja teknisen kuuntelun

laajentaminen asuntokuuntelua. Vastaavasti ohjelmiston salainen asentaminen kotirauhan suojaamassa tilassa olevaan laitteeseen lähenee vaikutuksiltaan laitteeseen kohdistuvaa salaista etsintää. Ehdotettujen toimivaltuuksien suhde pakkokeinolain sääntelyyn ja rikostorjunnan salaisiin tiedonhankintakeinoihin tulisi siksi perustella kattavammin. Oikeusministeriön ja oikeusasiamiehen huomioihin viitaten jatkovalmistelussa tulisi lisäksi arvioida, tulisiko peitetoimintaa, valeostoa ja peiteltyä tiedonhankintaa koskeva päätöksenteko osoittaa tuomioistuimelle, kun toimivaltuuksien käyttöala laajenee kotirauhan ydinalueelle, sekä tulisiko pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa suoritettavassa paikkatiedustelussa säätää salaista kotietsintää vastaavasta tallentamisvelvollisuudesta.

Pidämme oikeana ratkaisuna sitä, että asentamisesta ja poisottamisesta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa päättää aina tuomioistuin. Tästä periaatteesta ei tule poiketa kiiretilanteissakaan; suhtaudumme lähtökohtaisesti kriittisesti poikkeuksiin tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta, kun toimenpide kohdistuu kotirauhan ydinalueeseen (esimerkiksi paikkatiedustelun kiirepäätös, 55 §:n 2 momentti). Kiinnitämme huomiota myös siihen, että säännöskohtaisten perustelujen mukaan lupaa ei tarvittaisi erikseen laitteen, menetelmän tai ohjelmiston poistamiseen. Myös poisottamisen tulee kuulua luvan ja valvonnan piiriin, sillä poistamisvaiheessa ratkaistaan, palautuuko kohteen ja tietojärjestelmän suojaus ennalleen. Lupavaatimuksessa ja päätöksessä tulee yksilöidä riittävällä tarkkuudella kohteena oleva laite tai tietojärjestelmä, asennettavan ohjelmiston toiminnallisuus pääpiirteissään sekä se, mitä tiedustelumenetelmää asentaminen palvelee.

Johtopäätös: Ohjelmiston asentamisen erityisluonne – jatkuva, tilasta riippumaton pääsy laitteen sisältämiin ja siihen kytkeytyviin tietoihin – on tunnustettava esityksen perusteluissa. Tuomioistuimen luvan on aina oltava edellytyksenä asentamiselle ja poisottamiselle kotirauhan suojaamassa tilassa myös kiiretilanteissa, ja lupa on yksilöitävä laite- tai järjestelmäkohtaisesti siten, että pääsy rajautuu luvan mukaiseen tiedustelumenetelmään.

Etätyö, sivulliset ja yritysten tiedot kotirauhan piirissä

Esitys toteaa itse, ettei pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävää tilaa voida enää määritellä yhtä selkeästi kuin aiemmin. Etätyö on tehnyt kodeista myös työnteon paikkoja, joissa säilytetään ja käsitellään työnantajan laitteita, liikesalaisuuksia ja asiakastietoja. Kotirauhan piiriin kohdistuvat tiedustelumenetelmät ja erityisesti laiteasennukset voivat siten tosiasiallisesti ulottua yritysten tietojärjestelmiin, liikesalaisuuksiin ja yritysvarallisuuteen, vaikka yritys itse on täysin sivullinen.

Sivullisten asemaan ei ole esitysluonnoksessa kiinnitetty riittävästi huomiota. Sivullisten suojaamiseksi kotirauhan ja luottamuksellisen viestin suojaan puuttumisen tulee olla mahdollisimman kohdennettua ja rajattua. Esityksestä tulisi ilmetä selkeästi, että tuomioistuimen on lupaharkinnassa otettava huomioon myös sivullisille – mukaan lukien oikeushenkilöille – aiheutuvat perusoikeusrajoitukset, ja että tiedustelutehtävän kannalta tarpeeton tieto on hävitettävä

viipymättä. Jatkovalmistelussa tulisi myös arvioida, tulisiko kotirauhan suoja mainita nimenomaisesti sotilastiedustelulain vähimmän haitan periaatetta koskevassa säännöksessä. Myös toimituksellisen lähdesuojan turvaamiseen on kiinnitettävä huomiota.

Johtopäätös: Vaikutukset sivullisiin, liikesalaisuuksiin ja yritysten tietojärjestelmiin on arvioitava esityksessä nimenomaisesti, ja tuomioistuimen velvollisuudesta ottaa lupaharkinnassa huomioon sivullisten – myös oikeushenkilöiden – perusoikeusrajoitukset on säädettävä tai vähintään lausuttava yksityiskohtaisissa perusteluissa nykyistä selkeämmin.

Sund Peter
Finnish Information Security Cluster (FISC) – Kyberala ry - Kyberala ry:n ja Teknologiateollisuus ry:n yhteinen lausunto